

Redan 1919 bildades en idrottsförening vid Hersby allmänna läroverk och 1923 tillkom Gymnasieföreningen med särskild inriktning på kultur. Men hur skulle man få pengar till verksamheten? Per Svensson, som varit medlem i Gymnasieföreningen och medverkat i flera uppsättningar, berättar (2006) om föreningens framgångsrika teaterverksamhet.

Hur få pengar till verksamheten?

Ett problem, som visade sig tidigt, var hur föreningsverksamheten skulle finansieras. Idrott och kultur kostar pengar i form av resor, anmälningsavgifter, utrustning, arvode, priser m.m. Bidragen från skolan, Lidingö stad och olika föreningar och företag var begränsade och varierande. Vissa år försökte man med medlemsavgifter men det var inte populärt. Lotterier förekom men den mest frekventa inkomstkällan var att anordna skoldanser.

Då engagerade man i allmänhet en orkester som spelade i skrivsalen, tog några kronor i inträde och arrangerade dessutom en "bar" som bestod av läskedrycker, godis och kanske en mazarin. Hos Johanssons affär, som låg där pizzerian Gavroche nu ligger, kunde man i allmänhet ta ut "barvarorna" på öppet köp dvs. man betalade bara för det som faktiskt gick åt. Resten fick man lämna tillbaka.

Sedan gällde det att locka tillräckligt många betalande. För att ransonera festande och därmed skapa förutsättningar för tillräckligt många besökande bestämdes tidigt att de två stora föreningarna fick ha en skoldans var per termin ... Den ordningen gällde i varje fall på 1940-talet. Vid sidan av dessa evenemang förekom möjligen mindre fester. Danserna var avsedda för skolans elever från 3:e klass i realskolan (cirka 15 år) och uppåt. "Pelle Vaktis" (Leonard Pettersson – skolans vaktmästare under många år) svarade med järnhand för att inga oönskade element trängde sig in.

Vid Idrottsföreningens skoldans den 16 januari 1952 bestod programmet av:

Kl. 19.00	Handbollsmatch Lidingö – Södra Latin
Kl. 19.45 – 20.45	Avlyssning av KARUSELLEN på radio
Kl. 21.00	Dans till BOSSE SÖDERMANS orkester

Mycket av föreningens verksamhet kom att präglas av den teaterföreställning som man uppförde i samband med årsfesten i december varje år. I och med att ambitionerna växte, växte också antalet engagerade personer och tiden för förberedelser och planering.

Lämpliga pjäser diskuterades och lästes. Och när urvalet skett måste framföranderätten säkras. Sedan kunde rollhäften börja produceras, ibland i stort antal, och olika personer testades för de aktuella rollerna. Den tilltänkta regissören var naturligtvis med från början i denna process men nu blev det också dags att diskutera scenbilder, kulisser, kläder och diverse tekniska arrangemang. Pjäsen krävde ibland viss musik, kanske t o m dansarrangemang. Många elever blev engagerade och lärde sig mycket. Eftersom scenutrymmet i aulan var begränsat fick man arbeta med små ytor.

Det är svårt att utifrån de bristfälliga handlingar som finns kvar följa hur teaterverksamheten växte fram. En tillbakablickande artikel i Lidingö Tidning från december 1938 avslöjar emellertid att man sedan 1930 betat av pjäser av inga mindre än Holberg, Ivan Oljelund, Vilhelm Moberg, Selma Lagerlöf och August Strindberg.

...

År 1942 var det dags för en ny utmaning då man satte upp det välkända folklustspelet "Värmlänningarna" med sång och dans i fem akter. Enligt programmet var stycket bearbetat av Vilhelm Moberg, en uppgift som kanske överraskar. Regissör var Arne Klintberg, som tidigare varit elev i skolan och kulisserna gjordes av Svante Milles.

Det året var Björn Hallerdt, senare välkänd museiman bl.a. som chef för Stockholms stadsmuseum, föreningens ordförande. Björn spelade dessutom Erik, som var en av de sjungande huvudrollerna. Anna spelades av Marianne Ljungberger och de övriga ledande rollerna av Hans Franzén, Torbjörn Stålmärck, Torgny Valberg, Lennart Oldenburg, Jan-Artur Ekström och Erland Kjellin. Orkestern leddes av Karl Johan Vikterlöf och bland deltagande folkdansare märktes Björn Birath.

Björn Hallerdt som Eric och Marianne Ljungberger som Anna i Värmlänningarna 1942. Fotograf okänd.

Det här var en stor satsning av föreningen, men en satsning som gick hem. Det är många som med entusiasm minns denna teaterkväll och den gav nog föreningen råg i ryggen inför kommande uppgifter. Vid en repris på föreställningen i februari påföljande år på Vanföranstaltens skolhem vid Askrikevägen gick hela behållningen till Norge-hjälpen. Några år tidigare hade Finland fått hjälp på samma sätt.

Epoken Elof Ahrle

Den uppmärksammade uppsättningen av Kaj Munks pjäs "Han sitter vid smältdegeln" till årsfesten 1944 hade en speciell bakgrund. Danmark var ju under andravärldskriget ockuperat av Tyskland. Kaj Munk var författare och präst och i sitt författarskap utmanade han tyskarna. Pjäsen handlar om en vetenskapsman som lever under en förtryckarregim och slutligen gör uppror mot våld och förljugenhet.

Pjäsen hade uppförts i Stockholm redan 1938 och senare även i radion. För att stoppa Munk lät Gestapo mörda honom. Beslutet att spela "Hans sitter vid smältdegeln" var Gymnasieföreningens protest mot mordet, vilket redovisades vid premiären. En andra föreställning gavs den 4 januari 1945 vilket var exakt ett år efter mordet.

I och med denna pjäs inleddes ett samarbete med det då mycket kända skådespelarparet Elof Ahrle och Birgit Rosengren, som bodde i en villa nere vid Hersbyholms station.

Loffe, som Elof kallades, personifierade "söderkisen" i ett otal lättsamma filmer, revyer och radioprogram. Senare förekom Loffe även i en del seriösare pjäser av typ "Krigsmans erinran". Han hade väl ingen större erfarenhet av regiarbete men var en utmärkt personinstruktör. Loffe hade dessutom god blick för scenlösningar och han var framför allt en positiv och sympatisk person som var road av att hjälpa ungdomarna. En intressant effekt av paret Ahrles engagemang var också att stockholmstidningarna började uppmärksamma teaterverksamheten vid Lidingö läroverk.

Vissa ögonbryn höjdes kanske när det stod klart att "skämtaren" Loffe skulle regissera en så allvarlig pjäs som "Han sitter vid smältdegeln". Resultatet blev dock bra. Man hade gått mycket ambitiöst till väga. Eleven Ingemar Rydberg hade komponerat musiken till stycket som på ett strålande sätt förstärkte stämningslägen och konflikter. Svante Milles hade på litet utrymme skapat adekvata scenbilder med tydliga nazistiska symboler och skådespelarna med Torbjörn Stålmärck i spetsen som professor Mensch gjorde imponerande insatser i sina omfattande roller.

Under de påföljande åren uppförde man så i samarbete med Elof Ahrle ett stort antal välkända och intressanta pjäser: "Hans nåds testamente", "Swedenhielms" och "En skugga", alla tre av Hjalmar Bergman, "Mr Ernest" av Oscar Wilde m.fl. Ur "Kamratliv vid Lidingö högre allmänna läroverk", Per Svenson, Lidingöboken 2006.